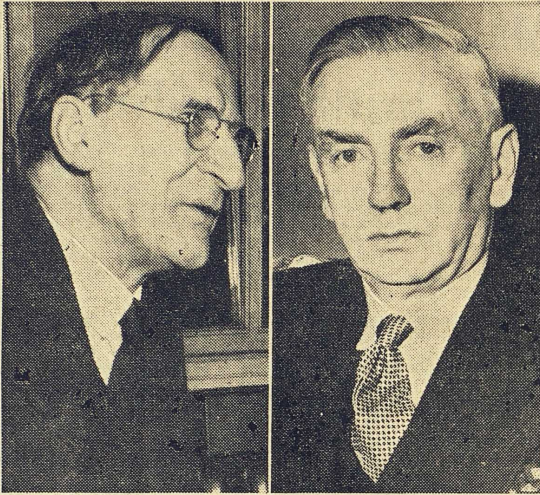

24/1

Irland: fantasier och politik

BORT MED uppdelningen, Irland måste bli ett rike, det är den tanke som direkt och indirekt dominerar Sydirlands politik. Då det i december förra året meddelades att Elisabet II skulle krönas till drottning över "Storbritannien och Nordirland" förklarade regeringsorganet "The Irish Press" att detta vore en utmaning mot alla irländare; utrikesminister Frank Aiken uttalade att "de sex grevskapen i nordöst är en oförflyttlig del av Irlands nationella område" och att uppdelningen stode i strid mot demokratins grunder. Alla partier, alla organisationer säger exakt samma saker på den punkten; i debatt och propaganda tävlar man om vem som skall uttrycka den gemensamma åsikten med den största iver och skärpan.

Men en majoritet inom Nordirland är ju för uppdelningen, för föreningen med England. Detta erkännes ibland, men påstås sakna betydelse från högre synpunkter. Före utrikesministern MacBride har på ett representativt sätt motiverat denna ståndpunkt inför Englands främsta utrikespolitiska förening (Chatham House). Irland har en klart avgränsad nationell historia, anförde han. Dess befolkning är ovanligt homogen, utan skillnader i hudfärg. Alla talar samma språk. Visserligen finns det katoliker och protestanter, men de trivs tillsammans i många länder. Att låta

Premiärminister De Valera (t. v.) och oppositionsledaren Costello.

varje liten missnöjd grupp skilja sig från ett land vore uppenbart orimligt; enligt den principen skulle konservativa valkretsar i England träda ut ur riket av missnöje med den socialistiska styrelsen. Det ohållbara i detta MacBrides resonemang faller i ögonen. Vad han säger om historia, språk, ras och religion skulle likaväl kunna begagnas som argument för att England och Irland borde bilda en stat. Om åter, såsom enligt en i Irland härskande ideologi, härstamningen, religionen och det äkta iriska språket sägs ge den sanna gemenskapen, faller Nordirland utanför. Det är betecknande för irländsk propaganda att den arbetar med båda dessa stridiga tanke-

gångar, med en allirländsk och en irisk nationalism. De bakomliggande grundtankarna är att Irland en gång bildat en nationell enhet (ehuru man i historisk tid inte kan tala om en irländsk statlig enhet) och framför allt att Irland är ett geografiskt helt. "Hur mycket man än tycker om sin granne, vill man inte att han skall slå sig ned i ens trädgård. Vi på Irland vill helt enkelt ha hela vår trädgård." Med de orden slutade MacBride, och de antyder den geografiska grundvalen för den irländska nationalismen.

Kravet på Nordirland framförs emellertid i regel i än mera primitiva formuleringar. Uppdelningen är Englands skuld, säger man (likasom i Indien om klyvningen 1947), trots att den engelska lagen av år 1920 ville främja en sammanslagning. Ulster är i själva verket ockuperat av England, heter det vidare; i en nyss på franska utkommen propagandabroschyr ("L'Irlande", med förord av den alltmär löslige André Siegfried) sägs rent av att önskan att få bort uppdelningen är särskilt stark i Nordirland. Vidare framställs anklagelser mot England och protestanterna på Nordirland — de sistnämnda hålls dock ofta i bakgrunden för att göra angreppen slagkraftigare — för hänsynslöst förtryck av den katolska minoriteten. Ofta talas om "den totalitära regimen" i Ulster. I debatten om mänskliga rättigheter vid Europamötet i Strasbourg i höstas yttrade den irländske representanten senator Crosbie att Ulsterregeringen "varje dag i veckan kränker varje mänsklig rättighet". Att agitationen kan sjunka till så vettlösa beskyllningar förklaras av att en rationell och realistisk debatt i Irland är praktiskt taget utesluten i denna fråga, det gäller blott att skrika högst.

Mest påtagligt och direkt framträder Ulsterkonfliktens betydelse i irländsk utrikespolitik. Då Irland vägrade att ställa baser till Englands förfogande under kriget och då det hållit sig utanför Förenta nationerna och Atlantpakten, har uppdelningen framställts som och sannolikt även varit det avgörande skälet. Alldeles särskilt har diskussionen kring Atlantpakten präglats av denna synpunkt. Irland kan inte alliera sig med England, kan inte lova att respektera och vidmakthålla Englands territorium; det vore att uppege kravet på Ulster. Alla partier är eniga i frågan; endast få och tveksamma röster har höjts för en omprövning av neutralitetspolitiken — trots att avskyn för kommunismen ingestades är mera allmän och stark än här. Genom sin isolationism har Irland säkerligen förlorat något av sympatin i USA, som traditionellt spelats ut mot England av den irländska nationalismen; gång efter annan händer likväl fortfarande att amerikanska organisationer — särskilt inom arbetarvärlden, där de irländska immigranterna har framträdande positioner — antar resolutioner mot uppdelningen av Irland. Inte sällan antyds att uppdelningens upphävande skulle medföra en ändring av Irlands politik; några förslag till byteshandel på denna linje kommer dock knappast i fråga, ty det är uteslutet att England och Ulster skulle reflektera på saken.

Samlingen kring den katolska kyrkan och kring kravet på Ulster bildar också bakgrunden till det irländska partiväsendet. Man är ense i det centrala, och motsättningarna har en obestämd och tillfällig karaktär. De största partiernas namn säger ingenting annat än att de tävlar om äran att företråda den irländska nationalismen: Fine Gael betyder "De sanna irländarna", Fianna Fáil "De outtröttliga kämparna". Partiklyvningen uppkom i samband med det engelsk-irländska fördraget av år 1921: Fine Gael stödde detta fördrag, medan Fianna Fáil under folkhjälten De Valeras ledning bekämpade det och under en följd av år vägrade att ta plats i det irländska parlamentet. Under detta skede kunde Fine Gael politiskt och socialt sägas vara mera kon-

servativt, och till dess säkra anhängare hörde den anglo-irländska minoriteten. Men den ursprungliga tvistefrågan har helt försvunnit; det var Fine Gael som avskar de sista politiska banden med England år 1949. Ser man på vad de båda partierna vid makten utträttat — Fine Gael till 1932, Fianna Fáil 1932—1948, Fine Gael 1948—1951, Fianna Fáil efter 1951 — kan det kanske påstås att Fianna Fáil mera energiskt arbetat på ekonomiskt oberoende och industrialisering, genom höga skyddstullar och subventioner (särskilt under 1930-talets kris), medan Fine Gael mera verkat för jordbrukets utveckling och under senare år tagit betydande initiativ i socialpolitiken. Man kallar det egna partiet moderat eller center, medan motståndarna förklarar samma parti vara konservativt. Om politiska perspektiv på lång sikt är det inte fråga annat än på de punkter — uppdelningen, det iriska språkets utbredning — där man är ense.

Bland de mindre partierna är arbetarpartiet det främsta. Det har religiöst och nationellt samma åsikter som de borgerliga partierna — ingen marxism, föga av våldsam samhällskritik och socialiseringsideologi — men det är sannolikt att dess svaghet beror på att dessa allmänt proklamerade åsikter undanskymmer de sociala motsättningarna och därför gagnar de mera konservativa riktningarna. Arbetarpartiet har sitt klientel främst bland lantarbetarna, medan industriarbetarna i Dublin och andra städer övervägande röstar med Fianna Fáil. Ett på en gång socialreformistiskt och i frågan om förhållandet till England radikalt parti under MacBride vann 1948 en viss framgång, men gick 1951 starkt tillbaka. Det var genom att liera sig med dessa båda partier som Fine Gaels ledare Costello kunde nå makten 1948, och denna kombination av skilda riktningar präglade politiken under de närmast följande åren. Tungan på vågen har emellertid sedan länge varit den relativt stora gruppen av "oberoende", av parlamentsledamöter utanför partier; dess förekomst förklaras av det irländska valsättet, som i hög grad förenar proportionalism med möjlighet att rösta på självständigt uppträdande kandidater. Vid 1951 års val fick Fianna Fáil 69, Fine Gael 40, arbetarpartiet 16, de "oberoende" 14 och vissa små partier 8 platser av 147; Costello avsattes med 74 röster mot 72 och De Valera blev premiärminister med 74 röster mot 69. Kommunisterna är nära nog lika obefintliga på Irland som ormarna i Oliver Goldsmiths ryktbara beskrivning.

*

Den irländska nationalismen, främst religiöst förankrad, har varit ledmotivet i min framställning. Det är en på samma gång vag och intensiv nationalism. Den präglar politiken och de personliga attityderna mer än i andra länder; möjligen var det före 1905 lika svårt att tala med en norrman utan att komma in på unionen som det nu är att tala med en irländare utan att glida in på "uppdelningen". Denna nationalism tvekar mellan det iriska och det irländska; den söker sig tillbaka till sägner och sånger från en sant irisk tid som ingen känner till, vill återuppliva ett språk som ingen talar; den ser med en blandning av sorg, hat och längtan tillbaka till det långa förtrycket under England och finner glans i ett martyrium som överdrives; den betraktar med överskattning och stolthet irländarnas insatser ute i världen, England, USA, Kanada, Australien; den hämtar varje dag kraft i tanken att ännu är Ulster kvar att befria från det engelska oket.

Det bör understrykas att denna nationalism, som har så motsägande drag och så lätt kan synas löjlig, har föga eller intet av våldstendenser, maktdyrkan och preusseri. Den ter sig snarare som en förgyllning av en stabil, vardaglig och skyddad existens, en stimulans och en krydda i den intellektuella debatten. Irland ligger i lä av England och Väst-europa, och dess inre svårigheter har varit begränsade. Trots allt tycks hatet mot England inte ha genomsyrat folket; mellan 50.000 och 100.000 irländare beräknas ha gått in i den engelska armén som frivilliga under andra världskriget, och många tusen emigrerar årligen till England. Stabiliteten, politisk, social och ekonomisk, är ovanlig; en förutsättning härför är sannolikt att befolkningens storlek — genom immigrationen och den exceptionellt höga äktenskapsåldern — är praktiskt taget stationär. Irland är det enda land som under detta århundrade blivit och förblivit fritt och som sedan friheten vunnits inte upplevt svåra slitningar och våldsamma regimskiften.

HERBERT TINGSTEN

(De föregående artiklarna i Herbert Tingstens serie från Irland har varit införda 4/1, 9/1, 16/1 och 20/1 1953.)